

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р **Весела Иванова Гелева** - преподавател по хорово дирижиране в катедра „Музикална педагогика и дирижиране” на Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство ”Проф. Асен Диамандиев” – Пловдив

за дисертационния труд на **Григор Григоров Григоров**-кандидат за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, област на висше образование 8. Изкуства; професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство в ТКДФ, катедра „Дирижиране и композиция” на НМА”Проф. Панчо Владигеров” София

Григор Григоров е роден през 1993 г. в гр. София. През 2012 г. завършва средното си образование в 18 СОУ „Уилям Гладстон“ с изучаване на източни езици. Профилът му на обучение е японски език и математика. През 2016 г. завършва с отличие две специалности в Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“-оперно-симфонично и хорово дирижиране в класовете на проф. Пламен Джуров, доц. Атанас Варадинов, проф. д-р Ивайло Кринчев и проф. д-р Адриана Благоева. Григоров участва в майсторските класове на проф. Алексей Рудневски и на доц. Крикор Четинян. Дългогодишен хорист е в Хора на софийските момчета с диригент проф. д-р Адриана Благоева. Още като студент работи като артист-хорист, а впоследствие и като помощник-диригент и главен диригент в църковни хорове. От 2014 г. е диригент на Хора на софийските учителки, с които осъществява успешно концертно турне в Чехия, както и концертни изяви по различни поводи в София.

От 2019 г. се обучава в магистърска програма „Лингводидактика“ (приложнолингвистичен профил към специалност английска филология) в Нов български университет. В полето на приложната лингвистика между

2012 и 2021 г. се сертифицира като преподавател по английски език и работи с ученици и студенти от целия свят, в т.ч. и с възпитаници на редица престижни университети, сред които Оксфорд, Колумбия, Йейл, Бокони, Еразмус, Санкт Гален и други.

Дисертационният труд на Гр. Григоров „Невербална комуникация в диригентската работа” се състои от въстъпителни бележки, увод, 7 глави, заключение, приноси, библиография и списък на публикациите по темата на изследването. Общият обем е 105 страници, а цитираната литература включва 24 заглавия на кирилица, 36 на латиница и 8 интернет-източника.

В **увода** е представен мотивът за избор на темата, а именно липсата на научна литература, която разглежда обстойно и аргументирано влиянието на невербалната комуникация върху работата на диригента в нейното многообразие-репетиционен процес, концертна дейност, организационна работа. Дисертантът си поставя за цел да проследи в исторически план ролята на диригента и неговия жест, да разгледа различни области на невербалната комуникация, които имат връзка с диригентската работа и влияят неоспоримо върху качеството на изпълнението ѝ, да направи изводи доколко всяка индивидуална област на несловесното общуване оказва влияние върху диригентската работа. Използваните методи на изследване са аналогия, наблюдение, анализ и синтез.

В **първа глава** „Диригентът-историческа перспектива” са разгледани теориите за корените и произхода на ансамбловото музициране и неговото предназначение като част от трудовата дейност, култовата практика и празничните обреди. Закономерно с усложняването на музикалното изпълнение еволюира и формата на неговата реализация, което предполага появата на обединяваща ръководна фигура-първоначално с тясно прагматична технически координационна функция, а

по-късно с високо ниво на емоционална сугестия и смислова значимост. Докторантът представя различните проекции на диригентската дейност в исторически план като акцентира на факта, че в епохата на Романтизма се заражда нова съществена черта-индивидуален стил и интерпретаторски умения. Логично от това следва необходимостта от професионална подготовка и целенасочено обучение на диригентите, които вече не просто обединяват музикалната цялост във времето, а налагат собствени идеи и философия..

Обект на **втора глава** е мястото на диригента в груповата динамика на съвременния изпълнителски ансамбъл. Докторантът разглежда комплексния характер на диригентската личност, съчетаваща наред с музикалните дарби и други качества–управленски, личностни, педагогически, административни, мениджърски и др. Според Григоров лидерската позиция на ръководителя е ефективна единствено в съчетание с добри комуникативни умения, трудолюбие и искрен интерес към проблемите в колектива и тяхното преодоляване.

Трета глава от труда „Диригентският жест-вербална или невербална комуникация?“ започва с дефинирането на двата вида общуване. От позицията на доказан професионален лингвист Гр. Григоров извежда точно границите и предназначението на типовете комуникация и тяхната приложимост в диригентската дейност. В подраздела „Езикът и диригентският жест като знакови системи. Семантично декодиране на знака и видове знаци“ се излага тезата, че диригентът борави със знаци-символи, които се базират на установена конвенция. Вариантите на символната интерпретация зависят от обучението, степента на подготовка и развитие на изпълнителя, неговата чувствителност и въображение, наличието на тенденции в диригентската интерпретация на даден стил и др.

Докторантът обосновава необходимостта от диригентска подготовка в някакъв, макар и кратък курс, за инструменталисти и вокални изпълнители. Тук ще си позволя да коригирам твърдението му, че никъде в България тези кадри нямат такава възможност. В АМТИИ ”Проф. Асен Диамандиев” от няколко години студентите с инструментален, вокален и поп и джаз профил имат възможността да изучават хорово дирижиране в първи курс. Като преподавател на няколко випуска убедено подкрепям Григоров за полезността на подобни умения, които правят диригентския понятиен апарат много по-разбираем и логично обоснован за бъдещите изпълнители. Обратната връзка със студентите категорично потвърждава практическата приложимост на усвоеното и откриването на качествено нов, задълбочен и комплексен прочит на изпълняваните произведения.

Еволюцията на диригентската техника и невербалните канали в жеста са от важно значение за сугестията по време на музикалния процес. Според докторанта голям дял от невербалното общуване на диригента, разглеждано тясно в обхвата на диригентския жест, се поема от лявата му ръка, от степента на мускулно напрежение и др. Той стига до извода, че вербалното в жеста е свързано основно с диригентската апликатура, а невербалното – с начина, по който тя е реализирана.

В четвърта глава дисертантът обръща внимание на влиянието на външния вид и значимостта на първото впечатление, което оставя ръководителят у състава.

Многообразният език на тялото във всичките му форми и изява са обект на **пета глава** от дисертацията, където е разгледана ролята на орорфациалния комплекс в невербалното общуване. Григоров анализира значението на лицеизраза като съществена част от диригентската сугестия, позицията на тялото, мускулният тонус, мануалната жестикулация в нейните разновидности-емоционална, изобразителна, указателна,

иллюстративна и др. Овладяването на тези средства за емоционално въздействие върху изпълнителския състав и публиката е от изключително значение за младия диригент и неговата професионална реализация.

Шеста глава „Роля на проксемиката в диригентската работа” ни въвежда в спецификата на една от най-новите научни области, свързани с невербалната комуникация. Докторантът прави интересна аналогия между ораторското и диригентското изкуство. Оптималната пространствена ориентация помага на диригента успешно да съблюдава редица фактори, сред които акустическите особености на помещението, възможностите за зрителен контакт с всеки от изпълнителите, техните гласови данни и инструментални способности, осветлението, разстоянието между него и изпълнителите, разстоянието между самите участници, евентуалното наличие на мизансцен и др.

Обект на последната **седма глава** от дисертационния труд е параезикът като съвкупност от елементи, които модифицират, нюансират, прецизират и допълват вербалното общуване. Сред тях Григоров откроява интонация и височина на говора, динамична сила, темп на изказа, цезури и типове паузи в речта. Вербалното общуване по време на репетиционния процес трябва да включва лаконично, пределно ясно и разбираемо поставени изисквания, подкрепени с демонстрация от диригента и адекватен мануален жест. За неговата ефективност спомагат съответният психологически подход, етичните норми на професионално поведение и способността на лидера да създава високо ниво на мотивация в колектива.

Заклучението на труда резюмира изпълнението на поставените цели задачи и обобщава направените изводи. Сред приносите на изследването трябва да се посочи следното:

-За първи път се изследва и оценява невербалната комуникация като съществен фактор в диригентската работа.

-Анализирани са най-съществените за диригента невербални принципи, които оказват влияние върху акта на дирижиране и множество други аспекти на диригентската работа.

-Диригентската практика се обогатява и добива нови измерения в контекста на вербалната и невербална комуникация, които се допълват и работят в балансирано единство.

-Ролята на диригента е актуализирана в контекста на съвременната ансамблова групова динамика.

-Дадени се редица насоки от методическо естество, които биха допълнили и оптимизирали обучението по дирижиране.

Изложението на дисертационния труд се характеризира с ясен изказ и обосновано представяне на фактологията, както и изобилие от библиографски материал, подкрепящ авторовата теза. Изследването представлява интерес за всички настоящи и бъдещи диригенти, хористи, солисти и оркестранти, които имат желание да се задълбочат детайлно във възприятието и разбирането на диригентския изпълнителски апарат.

В заключение на гореказаното предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Григор Григоров научна и образователна степен „Доктор“ област на висше образование 8. Изкуства по направление 8.3. – Музикално и танцово изкуство.

29.04.2021г.

проф. д-р Весела Гелева

Пловдив

